

Utenriksminister Koht sier krigshissserne et Pauli ord

Mere aggressiv fransk-engelsk opptreden vilde gjort en verdenskrig matematisk sikker i nær fremtid.

Vår holdning til Francoregjeringen.

UTENRIKSMINISTER Halvdan Koht holdt igår middag på et møte arrangert av Oslo Arbeiderparti foredrag om «Vår utenrikspolitikk». Møtet blev holdt i Verdensteatret (Folketeatersalen), og det var fullt hus. Under omtalen av vår stilling til Folkeforbundet fremholdt utenriksministeren bl. a.:

Voldspolitikken har i de siste årene gjort sig så sterkt gjeldende i verden, at vi har forstått at det ikke nytter å stå ubevæbnet i en slik ulveld. Men ingen av oss har tenkt at de våben vi må ha skal bli nytt til annet enn til forsvar for oss selv. Vi gikk ikke inn i Folkeforbundet med tanke på at vi derved lettere enn før skulde komme i krig. Tvertimot. Vi tenkte det skulde være et fredsvern. Utenriksministeren minnet om at han på Folkeforbundsmøtet i september år hadde sagt fra på Norges vegne om, at Norges holdning var den at landet selv måtte ha rett til å avgjøre om det vilde være med i nogen som helst sanksjon, og representantene for den ene småstat efter den annen hadde gitt denne holdning sin tilslutning. Og i det minste en av stormaktene, England, godkjente denne rett. Det var andre som sa, at en slik tolkning av neutralitetsretten var svik imot Folkeforbundet, — det blev særlig sagt fra Sovjet-Russland. Men dertil svarte den svenske utenriksministeren med full rett, at de små statene bare tok sig den rett som stormaktene hadde tatt sig på forhånd. Det blev bare slått fast en faktisk tilstand som alle-

rede hadde vart lenge. Sannheten var at hver eneste gang det var en stormakt som hadde villet ta sin rett med vold eller hadde gått i krig, så blev enten striden løst utenfor Folkeforbundet, eller hvis Folkeforbundet blandet sig inn i den så sluttet det med nederlag for forbundet. Bare i et eneste tilfelle blev sanksjonene efter artikkel 16 satt i verk, og da vet vi alle at stormaktspolitikken hindret dem i å bli effektive. Det er også stormaktspolitik som har avgjort at sanksjonene i de andre tilfelle ikke skulde bli tatt i bruk.

Det har været talt så meget om

kollektiv sikkerhet,

at det synes som man rent har glemt meningen med ordene. «Kollektiv sikkerhet» vil da ikke si annet enn at alle nasjoner står sammen om å verge retten. Nogen få stater alene skaper ingen kollektiv sikkerhet. Og det r den sørgelige sannhet at i denne stund finnes det ikke noget som en kan kalle kollektiv sikkerhet.

Tsjekkoslovakia har fått føle det tydelig nok i disse dagene. Jeg tenker at det nettop i disse dager er blitt klarere og klarere for alle, at når det spør-

107170
Kjempebrander

Det brandherjede stormagasin.

Ingeniørenes dag 1. novbr.

Anmeldelse til festen om Aftenen mottas i telefon 22274 og 11908 inntil kl. 16 idag. Kontingent kr. 7.50. Antrekk smoking.

N. I. F. Oslo avdeling.

res om kollektiv sikkerhet, så tør vi ikke lite på en eneste en av stormaktene, enten de kaller sig demokrater eller ikke. De er stormakter og de fører stormaktspolitik.

Det er slett ikke med glede at vi fortsatt side 14, spalte 2.

(Se telegrammet annetsteds i gens nummer.)

OVERRETSSAKFØRERN
ALNÆS OG BLAKST

Tlf. 16105. - Stortingspl. 7. - Tlf. 1

forbedt →

Kohts foredrag

(Forts. fra 1. side.)

ser på den skjebne Folkeforbundspolitikken således har fått. Vi kunde ha håpet at det hadde gått anderledes. Og vi må ikke bli så mismodige og motløse at vi nedlegger arbeidet for å bygge op et sant og sterkt Folkeforbund i verden. Folkeforbundet kan i virkeligheten gjøre store ting på andre områder enn i politikken. Men også på politiske områder trodde utenriksministeren at Folkeforbundet kan — og bør — gjøre positivt arbeid til gagn for fred og forsoning mellom folkene. Det kan — og bør ta op spørsmål som ligger og gnager på vennskapet mellom forskjellige nasjoner og som altfor lett kan egge frem skarpe konflikter. Slike spørsmål skulde en helst forsøke å løse før en står midt oppe i konflikten. Men her står dessverre den regelen i forbundspakten i veien at alle avgjørelser må være enstemmige hvis de skal gjelde. Det er i delegatforsamlingen blitt fremholdt fra forskjellige kanter at det burde lempes på denne bestemmelse, og utenriksministeren hadde særlig talt for at dette burde bli gjort for den artikkelen i pakten som handlet om en slik forhåndsmegling. Jeg minnes ennu med sorg — sa utenriksministeren — at den mann som da stod op og protesterte høitidelig mot alt som kunde gjøre det lettere å få denne artikkelen i bruk, det var den tsjekkosllovakiske utenriksministeren. Tenk om de nasjonale mindretallsprosmål i Tsjekkosllovakia kunde være blitt tatt op til løsning før striden hadde tilspisset sig således som i år. Skal Folkeforbundet nogensinne få makt til å bygge freden i verden, er det nødvendig å få bort slike stengsler. Med uholdenhet og tålmodighet trodde utenriksministeren at det vilde være mulig smått om senn å reise Folkeforbundet til en slik autoritet at det i sannhet kan sette makt inn for verdensfreden. En får arbeide på lang sikt. «Og jeg mener det vilde være å gi op fremgangstanken våre om vi nu skulde gå ut av Folkeforbundet. Det må vi ikke være med på», sa utenriksministeren.

Taleren kom også inn på Etiopiaspørsmålet.

og fremholdt at da Folkeforbundet op gav sanksjonene mot Italia, måtte den formelle godkjenningen komme før eller siden, det var ingen vet utenom. Norge gjorde det, blandt de siste, i mai i år. Hva kunde vi ha vunnet med å vente enda lenger? Det var likeså å fængt å stritte imot i dette tilfelle som den gang mange av arbeiderne her i landet ikke vilde godkjenne hakekorset som det tyske riksfalg. Det var en motstand som ikke kunde vedvare. Utenriksministeren fant å burde gå nærmere inn på fremgangsmåten ved den norske godkjenning, fordi den hadde vært gjenstand for en del mistydning.

På det nordiske utenriksministermøte i Oslo i april i år oplyste den finske og den svenske utenriksministeren at de med det første vilde sende nye sendemann til Rom og da gi dem akkreditivbrev til keiseren av Etiopia. Det blev da avlagt at Norge og Danmark skulde benytte dette høve til å si fra, at de i sin tid vilde gjøre det samme, så det skulde være klart at alle de nordiske land stod på samme linje i dette stykket. Samtidig med at jeg kunngjorde dette for Norges del, sa jeg fra både til den italienske sendemann i Oslo og til utenriksministeren i Rom at når vi nu sa dette om den nye titelen vi vilde bruke i nytt akkreditivbrev for sendemannen i Rom, så var det dermed gitt at vi fra nu av vilde nytte keiserstitlen i alle høve hvor det var bruk for den. Den italienske utenriksministeren spurte da om dette var det samme som at den norske sendemann i Rom kunde bli regnet for å være akkreditert hos keiseren av Etiopia, og til dette svarte den norske regjering ja. Noget senere sa den danske regjering det samme. Når somme folk talte om at vi hadde lovet å gi godkjenningen vår først om et år, så hadde det ingen ting med det faktiske å gjøre. Kunngjøringen vilde ha vært rent meningsløs om noget slikt skulde ha vært tanken. Jeg må med det samme legge til at økonomiske spørsmål ikke var nevnt fra italiensk side i denne sammenheng. Norge hadde fått i stand ny handelsavtale med

Italia like efter at sanksjonene var avlyst. Norge var endog et av de aller første land som da fikk slik ny avtale i stand. Vi kom da også straks i regelmessig vennskabelig forbindelse med Italia. Intet har forstyrret dette senere.

Det tsjekkosllovakiske spørsmål.

Statsråden omtalte videre det tsjekkosllovakiske spørsmål og Folkeforbundets holdning under krisen. Da krisen tilspisset sig hadde statsråden antydning for flere andre delegerte at man burde prøve å få saken inn for Folkeforbundet, men han møtte bare motstand. Den 21. september henvendte han sig til flere andre utenriksministre og fremholdt at Folkeforbundet av all makt burde støtte Tsjekkosllovakias forslag om å få saken avgjort ved voldgift, men han fikk ingen støtte. Efter Hitlers tale 26. september sammenkalte utenriksministeren forskjellige andre delegasjoner og foreslo at man skulde bruke paktens art. 11 og bringe saken inn for rådet, men han blev tvunget til å trekke forslaget tilbake, og et forslag i samme retning fra Cuba nådde ikke engang frem til avstemning. Statsråden fremsette så et resolusjonsforslag, som omsider blev enstemmig vedtatt av forsamlingen.

Resolusjonen gikk ut på å mane til å få striden avgjort i fred og uten trusel om vold. Det var samme dag de fire regjeringschefene møttes i München og der tok de avgjørelsen i sine hender. Vedtaket fra Folkeforbundet fikk således ingen virkning. Det blev bare i siste liten — et vidnesbyrd om frødselsket i verden, et tegn på at Folkeforbundet ikke kunde la en slik krigsfare som vi da stod overfor, overgå sig uten et ord. Det kom sent, — en kan gjerne si: For sent: Men for min del hadde jeg i det minste stridd hårdt for at ordet skulde bli sagt.

Kunde Norge i denne situasjonen ha gjort mere for freden? Jeg vet ikke hvad det skulde ha vært. Jeg leste i en utenlandsk avis at når bare de små statene holdt sammen, kunde de tvintge stormaktene til å oppfylle sin moralske forpliktelse og nytte sanksjonene mot den staten som vilde gå frem med vold.

Slikt er ikke annet enn drøm og talemåter. Slik makt har ikke småstatene. Og gikk de i gang på egen hånd, fikk de bare skam til falk.

Jeg vet godt at i de to vesteuropiske stormaktene er det en opposisjon, særlig i arbeiderklassen, som har krevet at deres regjeringer skulde ha vært Tsjekkosllovakia mot vold. Og de har krevet at arbeiderklassen i de nordiske land skulde vise sin solidaritet i dette spørsmål, — at våre land ikke måtte bli stående nøytrale.

Men jeg har nu ikke sett annet enn at de franske arbeiderne har vært glad for den freden som kom. Og i alle tilfelle er den nakne sannhet den, at om vi her hos oss skulde ha gått utenfor vår nøytralitet, måtte vi ta støtten alene, for arbeiderne har ikke makten hverken i Frankrike eller i England, så i praksis kom solidariteten til å svipte på den siden.

Vi også får prise oss lykkelige over det at det ikke blev en ny stor verdenskrig, selv om vi fordømmer de voldsmetoderne som blev brukt.

Det er nogen som mener at hvis England og Frankrike hadde stått hårdere på sitt standpunkt, kunde de ha tvunget Tyskland til å holde fred. Det er nu jeg for min del ikke så viss på. Hitler sa til Chamberlain at han ikke vilde vilke til bake for en verdenskrig. Og jeg tror han mente det. Men hvis nu de andre den gang kunde ha tvunget Tyskland til å holde sig fra en ny krig, hvad vilde så følgen ha vært? Utvilsomt at Tyskland hadde gått igang med å ruste sig enda sterkere enn nogen sinde, så det næste gang ikke skulde kunne bli holdt tilbake med trusler eller skremslar. Det vilde ha gjort det matematisk sikkert at krigen — verdenskrigen — kunne ventes i en fremtid som ikke lå langt borte. Og i mellomtiden vilde kapprustningen ha øket til den rene viltskap. En kan spørre om vi står bedre nu, — det ser da ut til at kapprustningen slett ikke vil gi sig nu heller. Men jeg tror det er visse håb nu, hvis de bare blir utnyttet med omlanke og god vilje.

Videre kom utenriksministeren inn på

borgerkrigen i Spania

og nevnte de hårde ord som en ofte har fått høre om non-intervensjonskomiteen,

bragt oss, i tillegg til den stadig voksende bruk av bibl. Den er boken som vet veien inn hjertene.

Bibelselskapets sekretær, på L. Koren, oplyste at utbredte, også ifjor er steget. Det var grunnet å takke Gud for at utbredelsen blir større for hvert år, og også sekretæren, for at det har vært tid da efterspørseisen har vært så stor at vi har stått fast.

I forbindelse med arbeidet i å spre bibelen på sykehusene oplyste pastor Koren, at Akers menighet råd hadde sørget for den store stallet, Akers sykehus. Her lå det oppgave og ventet på alle menighetstråd.

Pastor Koren oplyste at man arbeider med planer om et nytt lort metesakament med salmene, i for mat som «Den 7. sans».

Biskop Berggrav rettet til skul i hjertelig takk til pastor Koren og hans medarbeidere i Bibelselskapet for deres utmerkede arbeide.

— om den «humbungen» som den ha vært, og om hvorledes den bare ha vært til fordel for opprørerne. Særlig dette blitt sagt litt og ofte og skarp fra Sovjetregjeringen, men denne regjering er allikevel blitt stående i non-intervensjonskomiteen, og jeg tror — sa utenriksministeren — at det er fordi de visste at tross all «humbungen» så var komiteen enda en støtpute som hindre det som var enda verre.

General Franco

har lagt mer og mer av Spania, og for de andre statene måtte de mer og mer bli et spørsmål hvorledes de skulde stille sig til Franco-regjeringen. Endog for de land som ikke vilde godkjenne denne regjering meldte spørsmålet sig. England gikk i spissen og avtalte med Franco i september ifjor å sende en «agent» til å representere den engelske regjering i opprørs-Spania, det skulde ikke være nogen slags rettelig godkjenning av opprørsregjeringen. Flere og flere stater stilte sig på samme måte, og den norske regjering måtte også drøfte spørsmålet.

Saken var den at det gikk mere og mere tilbake med vår handel på Spania. I 1935 hadde vi en utførsel på ca. 16½ mill. kroner og innførte derfra omtrent for like meget. Men i 1936 gikk utførselen ned til 12 millioner kroner, mens innførselen holdt sig oppe i nær 14 millioner kroner. Og i 1937 sank utførselen helt ned til 6 millioner kroner og innførselen derfra var på 7¼ mill. kroner. Det gikk verst ut over våre industrivarer — kalkspjeler, cellulose og avlsapir —, og av innførselsvarer fikk vi lite av sinkmal og olivenolje til bruk for vår industri. For klippfisker meldte vanskelighetene sig stadig sterkere, og de norske skutene blev mere og mere utestengt fra fraktfarten på Spania. Alt dette var et tap for næringslivet her i landet, og det gikk ut over alle som arbeider i industrien, fiskeriet og skibsfarten. Det var Regjeringens plikt å verne om dette arbeidsliv, og den måtte drøfte med Stortinget og med alle andre som var interesserte, om en kunde finne rimelig utvei til å hindre tapet. Vi samrædde oss med de andre nordiske regjeringer. Vi fant at vi i prinsippet kunde oss til det samme som England og de skellige andre stater, og sendte en «agent» som fikk «underagenters» under sig, og som kunde ta vare på handelsinteresser og alle andre interesser vi måtte ha i Franco-Spania, men som ikke blev akkreditert på vanlig diplomatisk måte, — nogen slags folkerettslig anerkjennelse av Franco-regjeringen kunde det ikke bli tale om. Sist i tember kom det melding om at Fr gikk med på forslaget vårt. Men vi var ikke ment at det var nok for oss bare å verge egne interesser. Hovedsaken måtte være å få slutt på borgerkrigen i Spania. Norge kan ikke gjøre så meget for dette, men i fjor høst, da spørsmålet kom frem i Folkeforbundet, tok jeg op forslag — sa utenriksministeren — om at Rådet skulde forsøke å finne et høve til å få i stand våbenstillstand i Spania og megle mellom partene. Det lyktes mig å få samlet et stort flertall for forslaget. Men til slutt stemte to stater imot, og dermed blev det ikke vedtatt. Jeg tok det op igjen i år, og denne gang lyktes det å få et enstemmig vedtak, om enn formen blev noget svakere. Men jeg tror det er den eneste måten å få en rimelig fred i Spania, at en først kan få de to partene sammen til forhandling. Det er bare håb om at dette kan realiseres når man kan få alle de fremmede krigsdeltagere ut av landet.